

การจัดการความปลอดภัยของพนักงานประจำเรือ กรณีศึกษา : บริษัทท่าเรือข้ามฟากแห่งหนึ่งในประเทศไทย

Crew's Safety Management Case Study: a Ferry Service Company in Thailand

ศิริลักษณ์ ชันตรี¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา 1.การจัดการความปลอดภัยของพนักงานประจำเรือในมิติของการวางแผนความปลอดภัยและการปฏิบัติตนของพนักงาน 2.เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการความปลอดภัยของพนักงานประจำเรือ ประชากรที่จะศึกษาคือพนักงานประจำเรือ ตำแหน่ง ต้นเรือ สร้างเรือ นายท้าย กลาสี ต้นกล รองต้นกล สร้างกล ช่างยนต์ จำนวน 60 คน จากประชากรทั้งหมด 168 คน โดยใช้วิธีการเลือกการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เนื่องจากนายท่าเป็นผู้ดำเนินการแจกแบบสอบถาม และศึกษาการจัดการความปลอดภัยของพนักงานประจำเรือ ตามแบบจำลองสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสีย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการบรรยายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่ามีจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีองค์ประกอบด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัย การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ถูกต้อง เหมาะสม การใช้ อุปกรณ์คุ้มครองอันตรายส่วนบุคคล สภาพความพร้อมของบุคคลขณะปฏิบัติงาน การให้ความสำคัญกับของระเบียบความปลอดภัย การมีส่วนร่วมของคนงาน การป้องกันอันตราย และการดำเนินการสอบสวนการบาดเจ็บ การเจ็บป่วย โรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน การดำเนินการตรวจสอบความปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการวางแผนและการปฏิบัติตนของพนักงาน พบว่ามีความสัมพันธ์กันต่ำมาก อยู่ที่ 0.035 แสดงให้เห็นว่าการวางแผนไม่มีผลต่อการปฏิบัติตนของพนักงาน แต่ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น อายุ ระยะเวลาทำงาน ตำแหน่ง และประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุ มีผลต่อการปฏิบัติตามระเบียบความปลอดภัยของพนักงาน

คำสำคัญ: การจัดการความปลอดภัย พนักงานประจำเรือ ท่าเรือข้ามฟาก

Abstract

The goal of this research is to study the crew's safety management in a dimension of security plan and behavior, to find ways for safety management of crew members. From 168 population in this survey, 60 is sampled by accidental sampling from many positions which are chief officer, bosun, able body seaman, ordinary seaman and boys, chief engineer officer, second engineer officer, fitter, oiler. There are 2 tools used in this survey- questionnaire and descriptive statistics, since the harbor master is in charge of questionnaire distribution and study crew's safety management according to simulation which caused loss. The descriptive sampling is general information that included percentage, mean, standard deviation. The research result shows moderate level of crew working management. There are several elements of safety regulation

¹ นักศึกษาปริญญาโท, สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาดิน, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

execution involved such as appropriate use of tools and equipment, personal protective equipment, crew's work readiness while on duty, emphasis on the safety regulation, crew's participation, dangerous protection, injury and illness investigation operation and accident. However, the safety investigation operation is in moderate level. The test of correlation coefficient of crew's behavior and plan has a very low relationship at 0.035 signifying that it does not relate to plan and crew's effectiveness. Nevertheless, general information of sampling including age, work duration, position and accident's experience affects to crew's conformation to safety regulation.

Keywords: safety management, crew, ferry

บทนำ

การจะสามารถให้บริการเรือข้ามฟากได้อย่างรวดเร็ว ปลอดภัยทั้งต่อผู้โดยสารและพนักงานประจำเรือนั้น จะต้องอาศัยการจัดการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ ยิ่งในฤดูท่องเที่ยวที่มีการจัดตารางการเดินทางเรือที่มีความถี่สูงทำให้การปฏิบัติตามขั้นตอนป้องกันอุบัติเหตุและการจัดการเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นไปอย่างหละหลวม ประกอบกับพนักงานประจำเรือมีวัฒนธรรมองค์กรที่มีความเป็นปัจเจกสูง และรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานทำให้การจัดการเรื่องความปลอดภัยตามหลักมาตรฐานสากลเป็นไปอย่างยากลำบาก แม้ว่าสถิติการเกิดอุบัติเหตุของธุรกิจท่าเรือและการบำรุงรักษาจะไม่สูงมาก แต่การเกิดอุบัติเหตุไม่ว่าจะมีความรุนแรงเท่าใดก็ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงภาพลักษณ์ของท่าเรือนั้นๆ เพราะธุรกิจท่าเรือข้ามฟากนั้น ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้โดยสารถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

งานวิจัยนี้จะศึกษาความปลอดภัยของพนักงานประจำเรือ ว่ามีการจัดการความปลอดภัยในการทำงานอะไรบ้าง และพนักงานประจำเรือได้นำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ หากพนักงานไม่ได้นำไปปฏิบัติจริงก็อาจจะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อตัวพนักงานและผู้โดยสาร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการจัดการความปลอดภัยของพนักงานประจำเรือ ในมิติของการวางแผนความปลอดภัยและการปฏิบัติตามของพนักงาน
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการความปลอดภัยของพนักงานประจำเรือ

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้แบบจำลองสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสีย (The Loss Causation Model) เป็นแบบในการอธิบายการสูญเสียซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของฮัยนริช (Heinrich) ที่พบว่าสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุเกิดจากการกระทำที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และสภาพแวดล้อมที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาตัวแปรพฤติกรรมกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ นั่นคือส่วนของการกระทำที่ต่ำกว่ามาตรฐานอันเป็นสาเหตุส่วนใหญ่ของการเกิดอุบัติเหตุ ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัย และขั้นตอนการปฏิบัติงาน การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ถูกต้อง เหมาะสม การใช้อุปกรณ์คุ้มครองอันตรายส่วนบุคคล และการป้องกันอันตรายที่เครื่องจักร และความบกพร่องของบุคคลขณะปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการศึกษา 1)การศึกษาภาคทฤษฎีจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยในการทำงาน 2)การศึกษาโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ 3)การสำรวจภาคสนาม
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานประจำเรือ ตำแหน่ง ต้นเรือ สร้างเรือ นายท้าย กลาสี ต้นกล รองต้นกล สร้างกล ช่างยนต์ จำนวน 60 คน จากประชากรทั้งหมด 168 คน โดยใช้วิธีการเลือกการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)
3. วิธีเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลโดยประสานเพื่อขอข้อมูลตารางการเดินเรือจากฝ่ายกองเรือและส่งแบบสอบถามให้นายท่าเป็นผู้แจกแบบสอบถามให้พนักงานประจำเรือกรอก เนื่องจากห้องทำการนายท่าจะเป็นจุดที่พนักงานประจำเรือมารายงานตัวก่อนปฏิบัติงาน โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 24-25 พฤศจิกายน 2558
4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการบรรยายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. การนำเสนอผลการศึกษา นำเสนอผลการศึกษาในลักษณะสถิติเชิงพรรณนา เป็นการบรรยายจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติจากแบบสอบถามมานำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 60 คน เป็นเพศชาย คิดเป็น ร้อยละ 100.0 เนื่องจากการเป็นพนักงานประจำเรือเป็นงานหนัก ต้องกิน อยู่ และใช้ชีวิตบนเรือ ดังนั้นพนักงานประจำเรือจึงมักจะเป็นเพศชาย

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุเฉลี่ย 33.68 ปี และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุงาน 3-5 ปี จำนวน 15 คน ร้อยละ 25.0 รองลงมาคือ อายุงาน 5-7 ปี จำนวน 13 คน ร้อยละ 21.70 จะเห็นว่าอายุเฉลี่ยและอายุงานของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสอดคล้องกัน คือ เป็นคนที่มีประสบการณ์ทำงาน และไม่ใช้เด็กจบใหม่ เนื่องจากการทำงานบนเรือถือเป็นงานที่ต้องมีใบอนุญาตการปฏิบัติงาน เด็กจบใหม่จะต้องมีประสบการณ์การทำงานจึงจะมีสิทธิ์สอบใบอนุญาตการปฏิบัติงานบนเรือได้

ประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุ จะเห็นว่าพนักงานประจำเรือส่วนใหญ่ ไม่เคยประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน จำนวน 47 คน ร้อยละ 78.30 และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 13 คน เคยประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน ร้อยละ 21.70 สอดคล้องกับข้อมูลสถิติการประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ประเภทกิจการท่าเรือและการบำรุงรักษา ปี พ.ศ. 2552-2557 ซึ่งตลอดทั้ง 6 ปี มีอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยเฉลี่ย 40.33 ครั้ง

ผลการศึกษาการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานผู้ตอบแบบสอบถามมีการดำเนินการเรื่อง การปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัย การใช้อุปกรณ์คุ้มครองอันตรายส่วนบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง การในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ถูกต้อง เหมาะสม สภาพความพร้อมของบุคคลขณะปฏิบัติงาน การให้ความสำคัญกับของระเบียบความปลอดภัยและการดำเนินการในการมีส่วนร่วมของคนงาน อยู่ในระดับดี ส่วนการดำเนินการในการสอบสวนการบาดเจ็บ การเจ็บป่วย โรคและอุบัติเหตุจากการทำงานอยู่ในระดับต่ำ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าอายุของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการปฏิบัติตนของพนักงานและการวางแผน กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุน้อยจะมีการปฏิบัติตนและการวางแผนดี แต่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุมากจะมีการปฏิบัติ

ตนและการวางแผนไม่ดี เนื่องจากพนักงานที่อายุน้อยจะมีความกระตือรือร้นและเข้าใจถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามระเบียบความปลอดภัยมากกว่าพนักงานที่มีอายุมาก

ระยะเวลาที่เข้าทำงานในบริษัทของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการปฏิบัติตนของพนักงานและการวางแผน กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาทำงานน้อยจะมีการปฏิบัติตนและการวางแผนดี แต่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาทำงานมากจะมีการปฏิบัติตนและการวางแผนไม่ดี เนื่องจากการทำงานในตำแหน่งและหน้าที่เดิมเป็นประจำทุกวัน จะก่อให้เกิดความเคยชิน จนคิดว่างานที่ตนกำลังทำอยู่ไม่มีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตราย อีกทั้งความชำนาญในงานจะก่อให้เกิดความประมาท ไม่เคร่งครัดในระเบียบความปลอดภัย ต่างจากพนักงานที่มีระยะเวลาทำงานน้อย จะมีความระมัดระวังและเคร่งครัดในการปฏิบัติตามระเบียบความปลอดภัยมากกว่า

ตำแหน่งงานของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการปฏิบัติตนของพนักงานและการวางแผน กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในส่วนงานของปากเรือจะมีการปฏิบัติตนและการวางแผนไม่ดี แต่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่ทำงานในห้องเครื่องจะมีการปฏิบัติตนและการวางแผนในระดับดี เนื่องจากลักษณะงานในห้องเครื่องมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้มากกว่าส่วนงานปากเรือ เช่น การทำงานในที่อับอากาศ งานที่ต้องอยู่กับสารเคมี เป็นต้น ดังนั้นพนักงานที่ทำงานในห้องเครื่องจะปฏิบัติตามระเบียบความปลอดภัยได้ดีกว่าพนักงานที่ทำงานบนปากเรือ

จากผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับแบบจำลองสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสีย (Loss Causation Model) ทฤษฎีโดมิโนของฮีนริช (H.W. Heinrich) (H.W. Heinrich, อ้างถึงใน วิจิตร บุญยโสธร, 2536, น.7) เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุหรือประสบอันตรายจากการทำงาน พบว่า การกระทำที่ต่ำกว่ามาตรฐานและสภาพการณ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน มีความสัมพันธ์กับการประสบอันตราย และการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ดีจะลดความเสี่ยงในการสัมผัสกับพลังงานหรือวัตถุที่นำมาซึ่งการเกิดอุบัติเหตุ และการบาดเจ็บจากการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

องค์กรควรให้ความสำคัญเรื่องการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัย การใช้อุปกรณ์คุ้มครองอันตรายส่วนบุคคล ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าเป็นระดับที่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ไม่ยาก เนื่องจากพนักงานมีทราบวิธีการปฏิบัติตน กฎระเบียบในการทำงานอยู่แล้ว แต่ยังไม่ปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง ส่วนเรื่องที่ต้ององค์กรควรแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ การดำเนินการในการสอบสวนการบาดเจ็บ การเจ็บป่วย โรคและอุบัติเหตุจากการทำงานที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ หากองค์กรให้ความสำคัญในเรื่องนี้ก็จะทำให้พนักงานทราบถึงสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุและตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2540). คู่มือการอบรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยสำหรับหัวหน้างาน.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ปัญญา แหวนวงษ์. (2557). การจัดการความปลอดภัยในการทำงานที่มีผลต่อการป้องกันอุบัติเหตุ. สารนิพนธ์

ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิจิตร บุญยโสธร. (2536). อุบัติเหตุ. รุ่งศิลป์การพิมพ์.

วิฑูรย์ สิมะโชคดี และ วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2541). วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน.

กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส